

Positief aan de slag met de meertalige realiteit op school

1. Aanleiding

Feit 1: leren is nieuwe verbindingen leggen in de hersenen. Taal leren dus ook. Feit 2: om een tweede taal te leren, gebruiken we allemaal onze moedertaal. Dus wanneer anderstalige nieuwkomers Nederlands beginnen te leren, kunnen we als onderwijsprofessionals niet anders dan ook de verbinding met hun moedertaal te zoeken, willen we het natuurlijke proces van taal leren erkennen. Het functionele gebruik van de moedertaal is niet alleen een belangrijk hulpmiddel voor het leren van het Nederlands en het verwerven van schoolse inhoud, maar zorgt ook voor een hogere graad van welbevinden. We kennen sinds Rosenthal al lang de sterke effecten van welbevinden op leren. Positief inspelen op de meertalige realiteit op school is mogelijk en steunt op een aantal belangrijke pijlers: aandacht voor de beginsituatie van leerlingen en ouders, werken aan een meertalige attitude op school – ja, ook op de speelplaats – en een functionele meertalige attitude in de klas. Deze sessie focust op de realisatie van bovenstaande pijlers.

Steeds meer komt de vraag hoe teams op school kunnen omgaan met de moedertaal van lerenden. Is het gebruiken van de moedertaal op school écht bevorderlijk voor het leren van het Nederlands? Wat wordt van leerkrachten verwacht? Hoe kan meertaligheid functioneel ingezet worden? Hoe kan de school ouders betrekken? Deze en nog veel meer vragen hebben leerkrachten en beleidsmakers. In deze sessie worden enkele handvaten aangereikt die veel scholen op weg kunnen helpen om positief aan de slag te gaan met de meertalige realiteit.

2. Wat is meertaligheid?

“Individueen worden meertalig genoemd als ze de competentie hebben om meer dan één taal te begrijpen en te produceren (dat kan op verschillende niveaus, dus niet alle talen hoeven even sterk verworven te zijn) of als zij van meerdere talen regelmatig gebruikmaken” (Van den Branden 2010).

En er is meer... Onderstaande initiatieven uit het aanbod op scholen spelen in op meertaligheid:

- talensensibilisering;
- taalinitiatie;
- formeel Frans;
- facultatief Frans/Duits/Engels;
- moderne vreemde talen;
- CLIL;
- talige repertoires binnen het Nederlands.

3. Waarin zit de meerwaarde van meertaligheid?

De moedertaal van de lerende is de basis waarop verder gebouwd wordt. De moedertaal gebruiken als opstapje voor het leren van het Nederlands ondersteunt het natuurlijke taalleerproces. Tegelijkertijd de moedertaal als hulpmiddel gebruiken in andere vakken, versnelt het leerproces. Het spreekt voor zich dat het Nederlands de onderwijstaal blijft. Het inzetten van de moedertaal als hulpmiddel neemt af, naarmate de lerende het Nederlands beter onder de knie krijgt.

De moedertaal is onlosmakelijk verbonden met de identiteit van de lerende. Erkenning en waardering van de moedertaal verhoogt het welbevinden. Ouders voelen zich sneller betrokken bij de school als ze ervaren dat hun moedertaal – en bijgevolg ook hun identiteit – wordt gewaardeerd en ingezet.

Een schoolcultuur waarin respect en openheid een prominente plaats innemen, wordt in een meertalige context gecreëerd wanneer de moedertaal zichtbaar een positieve plaats krijgt. Dat geeft lerenden de ruimte om zich te ontwikkelen tot actieve burgers met een open geest. Een positieve bijwerking van een meertalig brein is dat het bovendien flexibeler is door het voortdurend schakelen tussen verschillende taalsystemen. Kennis van meerdere talen heeft ten slotte een maatschappelijk en economisch voordeel: het is een sleutel tot succes in het verdere leven.

4. Wat is er nodig om meertaligheid te doen werken op school?

Eén van de belangrijkste voorwaarden om meertaligheid te doen werken op school zijn de attitudes en vaardigheden van leerkrachten. Leerkrachten die meertaligheid stimuleren, zetten in op:

- een veilig en warm leerklimaat;
- een krachtige taalleeromgeving;

- vele (taal-)oefenkansen;
- het aanleren van taalleerstrategieën.

Daarbij een *Growth mindset* hanteren en zich cultuursensitief opstellen, brengt de lerenden verder in hun ontwikkeling. Leerkrachten die daarbij functioneel gebruikmaken van de talige basis van de lerenden, zijnde de moedertaal, kunnen het natuurlijke taalleerproces versnellen.

5. Hoe kun je meertaligheid functioneel inzetten op school?

Om meertaligheid te doen werken op school is het nodig om goed zicht te krijgen op het aanwezige talige kapitaal in de school. Het maken van een grondige beginsituatie-analyse, zowel op klas- als op schoolniveau, is noodzakelijk. Van daaruit vertrekkend kan een school gerichte acties ondernemen, zowel op school- als op klasniveau. Enkele voorbeelden daarvan zijn:

- meertaligheid zichtbaar maken in de schoolomgeving via een ‘welkomstmuur’;
- talen een plaats geven in de klas via een meertalige klasbibliotheek;
- de moedertaal inzetten bij de voorbereiding van een klastaak;
- meertalig voorlezen bij kleuters met betrokkenheid van de ouders;
- speelplaatsafspraken;
- enz.

6. Van talenbeleid naar meertalenbeleid

Een gedragen schoolvisie op meertaligheid komt tot stand door samenwerking en participatie. Acties en afspraken vastleggen op schoolniveau in een ‘meertalenbeleid’ geven het item een plaats en voldoende gewicht. Samen focussen en richting kiezen doet meertaligheid werken op school.

Referenties

Van den Branden, K. (2010). *Handboek taalbeleid basisonderwijs*. Leuven: Acco.